

Ірина КОСАР

УЧАСТЬ ВОЛОДИМИРА ОХРИМОВИЧА У БОРОТЬБІ ЗА ДЕРЖАВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЗУНР (1918–1923)

Розглянута державотворча діяльність Володимира Охримовича, визначена його роль в суспільно-політичному житті ЗУНР, доведено, що політик виступав за мирне вирішення польсько-українського конфлікту на платформі збереження національних прав українців.

Ключові слова: Володимир Охримович, УНРада, ЗУНР, дипломатична діяльність.

У дослідженні проблем історії Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) особливу актуальність на сучасному етапі має об'єктивний аналіз діяльності відомих і вимушено малознаних постатей учасників національно-визвольних змагань 1918–1923 рр., переосмислення ролі особистостей у цих переломних для української історії процесах, що дозволить пояснити часто вкрай суперечливі їх аспекти. Адже в умовах панування радянської тоталітарної системи, ідеологія якої спрямовувалася на вилучення із свідомості людини національної, історичної самоідентифікації та деперсоналізацію історії, імена визначних громадсько-політичних діячів перебували поза межами наукових досліджень.

Разом з тим складні суспільно-політичні процеси сьогодення вимагають, з одного боку, консолідації суспільства навколо національної ідеї, а з іншого – засвоєння сучасною політичною елітою досвіду державотворення знакових постатей минулого, які можуть стати гідним прикладом для наслідування. Вирішенню цих завдань об'єктивно сприятиме відновлення історичної правди щодо багатьох українських діячів, повернення із забуття їхніх імен. До малодосліджених постатей слід віднести й Володимира Охримовича (1870–1931) – адвоката, журналіста, ученого, визначного громадсько-політичного діяча, одного з лідерів Української національно-демократичної партії (УНДП) (у 1919 р. переіменована на Українську народно-трудову партію), який брав активну участь у державотворчих процесах на західноукраїнських землях у 1918–1923 рр.

Проблема ролі В. Охримовича у суспільно-політичному житті ЗУНР не знайшла належного висвітлення в українській історіографії. Більшість сучасників¹ та істориків діаспори² лише згадують його як активного учасника підготовки листопадового зриву, члена Української Національної Ради. Окремих аспектів діяльності В. Охримовича як провідного діяча УНДП напередодні листопадових подій, зокрема його позиції щодо створення Української Національної Ради, опосередковано торкнувся соратник по партії та один із лідерів ЗУНР К. Левицький³. У працях відомих державних діячів того часу М.Лозинського⁴ та Л. Цегельського⁵ знайшли

відображення окремі епізоди та факти участі В. Охримовича у дипломатичних делегаціях ЗУНР. Першими спробами оцінки його життя та громадсько-політичної діяльності можна вважати некрологи⁶, написані безпосередньо після смерті діяча. Серед сучасних досліджень варто виділити роботи М. Кугутяка⁷, О. Красівського⁸, в яких частково розкрито взаємини В. Охримовича з екзильним урядом ЗУНР, його роль у діяльності Української народно-трудової партії та формуванні її державно-політичної платформи. Постає питання чи не в кожному узагальнюючому дослідженні, присвяченому історії ЗУНР, або окремим її проблемам⁹, проте увага вчених до його діяльності була незначною.

Таким чином проблема участі В. Охримовича у державотворчих процесах періоду ЗУНР не стала предметом спеціальних системних досліджень, а висвітлювалась епізодично. Тому метою даної статті є спроба дослідження ролі В. Охримовича у боротьбі за збереження державної незалежності на західноукраїнських землях у 1918–1923 рр. Для досягнення названої мети автор поставила завдання: розкрити внесок В. Охримовича у виникнення і становлення ЗУНР, проаналізувати його діяльність у складі дипломатичних делегацій української влади та з'ясувати позицію стосовно шляхів і засобів боротьби за відновлення української державності.

На кінець літа – початок осені 1918 р. в Австро-Угорщині щораз чіткіше проступали ознаки загального розпаду. Чотирирічне воєнне спустошення з катастрофічними економічними наслідками, контрверсійні національно-політичні рухи, як і перманентна урядова криза, остаточно підірвали державні основи країни. В умовах пропольської орієнтації австрійського уряду західноукраїнські землі опинилися перед небезпекою приєднання їх до новоствореної польської держави. За таких обставин український політичний провід, який перебував у руках націонал-демократів, виявивши політичну зрілість і розуміння національно-державних інтересів став ініціатором “самочинного перебрання влади в краю”¹⁰.

Мемуарні джерела називають В. Охримовича серед тих діячів, що брали участь у підготовці першолистопадового повстання 1918 р. у Львові, яке переросло в національно-демократичну революцію. Як провідний діяч УНДП він увійшов до складу окремої комісії, створеної в другій половині вересня Народним комітетом (керівним виконавчим органом) партії для підготовки державного перевороту. Ця комісія увійшла в зв'язок та весь час близько співпрацювала з самочинно створеним гуртком українських старшин австрійської армії та Січових стрільців – Центральним військовим комітетом (ЦВК), що взяв безпосередньо на себе підготовку збройної акції в краю¹¹. В. Охримович згадує, що протягом 10–31 жовтня брав участь у щонайменше шести нарадах Військового комітету, які проходили у суворій таємниці¹².

Водночас В. Охримович був учасником дискусій Народного комітету УНДП щодо рішення Української парламентарної репрезентації створити Українську Національну Раду – конститuantу (Конституційні збори), яка б реалізувала право національно-державного самовизначення українського народу¹³. Його як представника УНДП було запрошено на Установчі збори Української Національної Ради 18 жовтня 1918 р., на яких після довгих дискусій прийнято рішення про створення Української держави на західноукраїнських землях Австро-Угорщини, залишивши відкритим питання об'єднання з Наддніпрянською Україною¹⁴.

Зауважимо, що В. Охримович не поділяв довірливого ставлення більшості діячів Української Національної Ради до австрійського уряду і надій, що він добровільно передасть владу в їхні руки. Більше того, він стверджував, що “ані президія (керівний орган – І.К.), ані велика більшість членів Української Національної Ради не бажала собі перевороту”, який відбувся 1 листопада 1918 р., “ані його свідомо не підготувала, ані його свідомо не викликала ... був він свідомим і наміреним почином тайного гуртка, що називав себе “Військовим Комітетом”¹⁵. Цю думку підтвержували і член львівської делегації Української Національної Ради М.Лозинський¹⁶ та організаційний референт ЦВК Дмитро Паліїв¹⁷. Останній, крім того, писав: “З Національною Радою, чи її львівською делегацією ЦВК не стояв у ніякому контакті. Натомість сходився й радив з поодинокими громадськими діячами, як д-ром Охримовичем, Лозинським, Панейком і Федорцевим”¹⁸.

В. Охримович запевняє, що про хід нарад і діяльність Військового комітету його цивільні члени, які були одночасно делегатами Української Національної Ради (в тому числі й він сам) не інформували інших членів Ради. Разом з тим, посилаючись на дискусії, що велися на засіданнях ЦВК, він визнавав, що сам комітет, піднімаючи збройне повстання, не покладав великих надій на успіх і перемогу, але мав рішучий намір принаймні не допустити переходу Львова і Східної Галичини під польську владу без дієвого опору і спротиву українського народу¹⁹.

Після Першолистопадового зриву і переходу влади до Української Національної Ради, яка взяла на себе функцію законодавчого органу новоствореної держави, В. Охримович працював у складі її націонал-демократичної фракції, що становила дві третини всіх депутатів²⁰. Зазначимо, що на засіданні Української Національної Ради 9 листопада після тривалої дискусії на його пропозицію було затверджено назву нової держави – Західно-Українська держава і герб у вигляді “золотого лева на синьому фоні”²¹.

Польська політична верхівка не примирилася з утворенням національної держави на західноукраїнських землях, адже це не відповідало політичним концепціям відновлення Другої Речі Посполитої. Тому вже 1 листопада польські військові загони розпочали збройний наступ проти українців, що переріс у польсько-українську війну. В. Охримович не міг залишатися осторонь складних процесів польсько-українських взаємин періоду збройного протистояння. 1–2 листопада він брав участь у переговорах Української Національної Ради з делегацією Польського національного комітету, очолюваною колишнім маршалком Галицького сейму С. Незабітовським. Зініціювавши переговори, поляки погоджувалися тимчасово, до рішення мирної конференції, визнати українську державну владу та розпочати процес мирного співжиття обидвох народів. Натомість К. Левицький, І.Кивелюк та В. Охримович від імені української держави гарантували забезпечення громадянських і культурних прав польської національної меншини²².

Однак, коли під час переговорів перевага у бойових діях почала схилитися до польських військових формувань, делегація Польського національного комітету вирішила диктувати свої нерівноправні щодо українців умови²³. Вірогідно, вдаючись до переговорів сторони переслідували різну мету: українці сподівалися, як твердить К. Левицький: “без проливу крові удержати лад і спокій”²⁴, а поляки – виграти час

для організації та поповнення своїх збройних сил. Зрозуміло, що анексіоністські плани польських політиків унеможливили досягнення бажаного консенсусу.

Після зайняття поляками Львова 22 листопада та евакуації уряду і більшої частини Української Національної Ради, В. Охримович разом з кількома її представниками був уповноважений залишитися в місті для захисту прав українців²⁵. З перших днів окупанти розгорнули масовий терор і жорстокі репресії, особливо проти національно свідомої інтелігенції. Вже у листопаді В. Охримович як репрезентант української влади був арештований і вивезений зі Львова²⁶.

Масштабність арештів, безліч фактів убивств і насильства над українськими ув'язненими і військовополоненими²⁷ змусили уповноважених Державним Секретаріатом ЗУНР В. Охримовича, С. Томашівського та Л. Ганкевича провести впродовж 21–30 січня переговори з польськими урядовими представниками. В результаті польсько-українських домовленостей, 1 лютого був укладений договір, який, ґрунтуючись на засадах міжнародного військового права, передбачав поліпшення умов життя у таборах поранених, полонених та інтернованих (депортованих) з обох воюючих сторін, а також регламентував порядок звільнення останніх. Обидві сторони зобов'язувалися не трактувати військовополонених та інтернованих як злочинців²⁸. Однак поляки не виконували умов укладеного договору, про що свідчить звернення 26 лютого В. Охримовича, Л. Ганкевича та М. Лозинського від імені української воюючої сторони до представників Польської правлячої комісії з вказівками на факти нових арештів українців польськими властями та вимогою виконання підписаних зобов'язань²⁹.

Між тим В. Охримович 25–28 лютого 1919 р. очолював делегацію уряду ЗУНР на переговорах з місією країн Антанти, яка на чолі з французьким генералом Ю. Бартелемі виконувала офіційне доручення домогтися примирення між Польщею і ЗУНР³⁰. Слід зазначити, що перемир'я було запропоноване місією саме в момент досить критичного становища польської армії під Львовом, а війська ЗУНР вели підготовку до реально можливого взяття міста³¹. Наведений факт є яскравим свідченням того, на чісму боці перебувала місія “миротворців”.

Під час переговорів з місією Бартелемі та польськими представниками українська делегація продемонструвала принциповість стосовно відстоювання права українського народу на державну незалежність у його етнографічних межах і безкомпромісне протистояння спробам Польщі окупувати західноукраїнські землі, в тому числі й за сприяння чи мовчазної згоди країн Антанти. Коли представники Антанти під загрозою перекинути у Східну Галичину армію Галлера прагнули нав'язати свої умови, зокрема щодо встановлення демаркаційної “лінії Бартелемі”, яка залишала значну частину Східної Галичини разом із Львовом і Бориславсько-Дрогобицьким нафтовим районом на польському боці, делегація ЗУНР припинила переговори. Неможливість прийняття запропонованого місією проєкту перемир'я не ставилася під сумнів, тому 28 лютого українська делегація на чолі з В. Охримовичем виїхала зі Львова до Ходорова, де дислокувалося головнокомандування Української Галицької Армії, і дала розпорядження про відновити воєнні дії³².

Таким чином В. Охримович виявив себе як прибічник мирного вирішення польсько-українського конфлікту, але виключно на платформі збереження національних прав українців. Цю позицію він послідовно відстоював і після тимча-

сової окупації західноукраїнських земель польськими військами в липні 1919 р., оскільки, з одного боку, на підставі невизначеності державно-правового статусу Східної Галичини перед українцями відкривалася перспектива боротьби за реалізацію права на самовизначення, а з іншого – обставини вимагали пошуку засад співіснування двох народів. Так, під час переговорів 3 серпня 1920 р. чільних представників українських політичних партій з делегатами польського уряду за участю прем'єр-міністра В. Вітоса В. Охримович відзначив, що проблема державної приналежності Східної Галичини має міжнародний характер, тому вона не може бути предметом переговорів, натомість підкреслив важливість налагодження правно-політичних відносин у краю, бо “в усякім разі обі народності мусять жити побіч себе і знайти спосіб мирного співжиття”³³.

Зауважимо, що в нових політичних умовах відповідальність за випрацювання державної політики ЗУНР, спрямованої на розв'язання східногалицької проблеми, ніс поряд з екзильним урядом краєвий політичний провід, репрезентований Українською народно-трудовою партією (УНТП). Однак щодо шляхів і засобів боротьби за збереження української державності серед провідних діячів партії не було однастайності. На противагу позиції абсолютної негації польської адміністрації, яку зайняли екзильний уряд ЗУНР на чолі з Є. Петрушевичем та офіційний провід УНТП, чимала група її діячів, серед них і В. Охримович, починаючи з середини 1920 р. схилилася до думки про можливість здобуття національно-територіальної автономії українських земель у складі Польщі, поліпшення соціально-економічного і національно-культурного становища українського народу шляхом нормалізації польсько-українських відносин. Аргументуючи свою позицію, В. Охримович згодом писав, що “політика цілковитої й безоглядної негації (відносно польської влади – *І.К.*), абстиненції й пасивності була би дуже шкідлива для нашого народу”³⁴.

Тенденції щодо польсько-українського порозуміння були породжені невдачами і прорахунками західноукраїнської дипломатії на міжнародній арені та відвертим намаганням держав Антанти остаточно вирішити галицьке питання на користь Польщі та посилювалися в міру того, як зводилося його міжнародне вирішення. Джерелами таких настроїв стало також погіршення соціально-економічного та політичного становища західноукраїнського населення в умовах польської окупації³⁵. Вказуючи на останні два чинники, В. Охримович констатував, що вони “не дають змоги працювати та розвиватись ні культурно, ні економічно”³⁶.

Польська сторона намагалася всіляко підігрівати помірковані щодо Польщі позиції в провіді впливової української партії, сподіваючись використати це для усунення галицької проблеми з міжнародних форумів. Відомо, що у кінці жовтня – на початку листопада 1921 р. представник польських політичних кіл Т. Мадайський вдався до спроби переговорів з провідними діячами УНТП, серед них і В. Охримовичем, намагаючись схилити його до лояльності щодо Польщі, але сам В. Охримович на засіданні президії Української Національної Ради 19–20 листопада заявив, що не давав йому з цього приводу жодних обіцянок³⁷.

У відповідь на посилення нормалізаційно-автономістських настроїв в УНТП, що чітко проявилось на засіданнях Народного комітету в листопаді 1921 р.³⁸, екзильний уряд у Відні, надіслав до краю листи із звинуваченням В. Охримовича та інших відомих діячів партії в догідливості. Є.Петрушевич вимагав від крайово-

го політичного проводу припинення будь-яких контактів з поляками, запевняв у швидкому та успішному вирішенні проблеми державності Галичини³⁹. Критикуючи такий авторитаризм з боку уряду, В. Охримович зауважив: “Дуже легко кидається у нас тяжкі підозріння на ріжних людей, навіть дуже заслужених... Брак у нас пошановання чужої відмінної думки”⁴⁰.

Різкий протест з боку уряду викликала пропозиція голови Народного комітету Володимира Бачинського та його найближчого оточення в УНТП взяти участь у виборах до польського сейму і сенату, призначених на листопад 1922 р., оскільки цей акт, на думку Є. Петрушевича, означав би автоматичне визнання польської влади. В. Охримович не виправдовував зайняту урядом позицію ігнорування оголошених виборів, що була викликана необгрунтованим оптимізмом стосовно позитивного вирішення східногалицької проблеми на міжнародній арені, адже, як він зазначав на Міжпартійній конференції у Львові 20 травня 1922 р., уряд був впевнений, що “заки прийдуть вибори ми забудемо про Польщу”. Не заперечуючи важливих аргументів на користь бойкоту виборів, В. Охримович обгрунтовував необхідність участі у виборах тим, що “вибрані нами послы не вступили б до Варшавського сойму, а утворили б українську конституанту”⁴¹.

Однак у другій половині серпня Народний комітет ще не виробив єдиної думки щодо цього питання і не прийняв остаточного рішення. У зв’язку з цим, за ініціативою заступника голови Народного комітету В. Охримовича, 26 серпня у Львові скликано з’їзд УНТП, делегати якого прийняли резолюцію про бойкот виборів⁴². Пізніше він вказував на негативні наслідки такої політики, так як недостатня підготовка до виборів призвела до обрання ворожих українському населенню послів⁴³.

Рішення Ради послів Антанти від 15 березня 1923 р. про перехід Східної Галичини під суверенітет Польщі констатувало не тільки де-факто, але й де-юре припинення існування ЗУНР. Поразка змагань за державну незалежність спонукала В. Охримовича, який упродовж останнього більш як півроку стояв осторонь політичного життя, активно включитися в процес випрацювання УНТП нової державно-політичної платформи, яка б у нових політичних умовах вказала шляхи і засоби розв’язання проблеми української державності. Враховуючи, з одного боку, уроки з досвіду державотворення періоду ЗУНР, а з іншого – конкретні внутрішні та зовнішньополітичні обставини, він обгрунтував і, ставши головою УНТП, відстоював програму і тактику боротьби за “повну одноцільну національно-територіальну автономію для всіх українських земель під Польщею” як етапу до реалізації державної незалежності і соборності⁴⁴. Хоча концепція, репрезентована В. Охримовичем, зустріла неоднозначну реакцію з боку тогочасного українського політикуму, вона не означала відмови від національно-державницької ідеології, а була розрахована на тривалу боротьбу свідомого сконсолідованого українства навколо здійснення його стратегічної мети – відновлення національної державності та соборності.

Отже, В. Охримович посів помітне місце у суспільно-політичному житті ЗУНР, виявивши себе як активний, поміркований політик, дипломат, відданий ідеалам незалежної і соборної української державності. Основними засадами його державно-політичної діяльності були принципове відстоювання незалежності та

територіальної цілісності ЗУНР, послідовний захист національно-політичних і громадянських прав українців в умовах польської окупації, а також підпорядковане цим завданням використання офіційних, легальних методів боротьби. Аналіз державотворчої діяльності В. Охримовича засвідчує складний характер польсько-українських взаємин, драматизм міжнародного становища молодого західноукраїнської держави, контрверсійність політичних концепцій розв'язання проблеми української державності, що в цілому негативно позначилося на національно-визвольній боротьбі.

- ¹ Паліїв Д. Листопадова революція. З моїх споминів // Новий час. – 1928. – Ч. 134–155; Панейко В. Перед першим листопада. Шматок спогадів // Діло. – 1928. – 1 листопада; Кузьма О. Листопадові дні 1918 р. – Львів, 1931. – 448 с.; Чубатий М. Державний лад на Західній Області Української Народної Республіки // Народний календар товариства “Просвіта” на звичайний рік 1921. – Львів, 1920. – С. 96–130.
- ² Волинець С. Передвісники і творці листопадового зриву. Західноукраїнські громадські і політичні діячі. – Вінніпег, Канада, 1965. – 324 с.; Ріпецький С. Листопад 1918 р. – Нью-Йорк – Детройт, 1961. – 50 с.; Ярославин С. Визвольна боротьба на західноукраїнських землях у 1918–1923 рр. – Філадельфія, 1956. – 182 с.
- ³ Левицький К. Великий зрив (до історії української державності від березня до листопада 1918 р. на підставі споминів та документів). – Львів, 1931. – 152 с.
- ⁴ Лозинський М. Галичина в рр. 1918–1920. 2-ге вид. – Нью-Йорк, 1970. – 228 с.
- ⁵ Цегельський Л. Від легенд до правди: Спомини про події в Україні, зв'язані з Першим листопада 1918 р. – Львів, 2003. – 336 с.
- ⁶ Д-р Володимир Охримович (Посмертна згадка) // Діло. – 1931. – 8 листопада; Др. Володимир Охримович (Посмертна згадка) // Новий час. – 1931. – 11 листопада.
- ⁷ Кузутяк М. Історія української націонал-демократії (1918–1929). – Т. 1. – Київ – Івано-Франківськ, 2002. – 536 с.
- ⁸ Красівський О. Галичина у першій чверті ХХ ст.: Проблеми польсько-українських стосунків. – Львів, 2000. – 416 с.
- ⁹ Макарчук С. Українська республіка Галичан. Нариси про ЗУНР. – Львів, 1997. – 192 с.; Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Історія / Відп. ред. О.Карпенко – Івано-Франківськ, 2001. – 628 с.; Литвин М. Українсько-польська війна 1918–1919 рр. – Львів, 1998. – 488 с. та ін.
- ¹⁰ Левицький К. Назв. праця. – С. 84.
- ¹¹ Кузьма О. Назв. праця. – С. 46; Панейко В. Перед першим листопада. Шматок спогадів // Діло. – 1928. – 1 листопада.
- ¹² Охримович В. “Військовий комітет” (Причини до історії листопадового перевороту на підставі особистих помічень і споминів) // Діло. – 1928. – 1 листопада.
- ¹³ Левицький К. Назв. праця. – С. 107.
- ¹⁴ Ярославин С. Назв. праця. – С. 82–84.
- ¹⁵ Охримович В. “Військовий комітет” ... // Діло. – 1928. – 1 листопада.
- ¹⁶ Лозинський М. Назв. праця. – С. 38–40.
- ¹⁷ Паліїв Д. Листопадова революція. З моїх споминів // Новий час. – 1928. – ч. 136.
- ¹⁸ Там само. – ч. 150.
- ¹⁹ Охримович В. “Військовий комітет” ... // Діло. – 1928. – 1 листопада.
- ²⁰ Волинець С. Назв. праця. – С. 309; Чубатий М. Державний лад на Західній Області Української Народної Республіки // Народний календар товариства “Просвіта” на звичайний рік 1921. – Львів, 1920. – С. 106.
- ²¹ Діло. – 1918. – 11 листопада.

- ²² Цегельський Л. Назв. праця. – С. 57.
- ²³ Лозинський М. Назв. праця. – С. 51.
- ²⁴ Левицький К. Назв. праця. – С. 143.
- ²⁵ Ганкевич Л. Умова, заключена дня 1 лютого 1919 р. у Львові між повновласниками Державного Секретаріату Західно-Української Народної Республіки та Польською Правлячою Комісією в справі ранених, полонених та інтернованих // Літопис Червоної Калини. – 1934. – Ч. 10. – С. 14.
- ²⁶ Кривава книга / Упоряд. Радевич-Винницький Я. Передрук з видань 1919 та 1921 років. – Дрогобич, 1994. – С. 30.
- ²⁷ Там само. – С. 123.
- ²⁸ Ганкевич Л. Умова ... // Літопис Червоної Калини. – 1934. – Ч. 10. – С. 14–16; Републіка. – 1919. – 11 лютого.
- ²⁹ Нове життя. – 1919. – 4 березня.
- ³⁰ Там само. – 1 березня; Републіка. – 1919. – 1 березня;
- ³¹ Лозинський М. Назв. праця. – С. 75.
- ³² Републіка. – 1919. – 4 березня.
- ³³ Громадська Думка. – 1920. – 5 серпня.
- ³⁴ Охримович В. За автономію (Моя відповідь) // Діло. – 1923. – 1 липня.
- ³⁵ Центральний державний історичний архів України у Львові (ЦДІАУЛ). – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2605. – Арк. 1.
- ³⁶ Охримович В. Сучасне політичне положення й наша тактика // Діло. – 1923. – 24 травня.
- ³⁷ ЦДІАУЛ. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2605. – Арк. 1.
- ³⁸ Там само. – арк. 2.
- ³⁹ Кугутяк М. Назв. праця. – С. 163.
- ⁴⁰ ЦДІАУЛ. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2605. – Арк. 7.
- ⁴¹ Там само. – Арк. 8.
- ⁴² Красівський О. Назв. праця. – С. 240.
- ⁴³ Охримович В. Сучасне політичне положення й наша тактика // Діло. – 1923. – 24 травня.
- ⁴⁴ Там само.

Iryna Kosar. VOLODYMYR OKHRYMOVYCH'S PARTICIPATION IN THE STRUGGLE FOR THE INDEPENDENT STATEHOOD OF THE ZUNR (1918 - 1923)

The article explores Volodymyr Okhrymovych's state-building activities and his role in the socio-political life of the ZUNR. It proves that Okhrymovych defended the peaceful resolution of Polish-Ukrainian conflicts while insisting on the preservation of the national rights for Ukrainians.

Key words: *Volodymyr Okhrymovych, the Ukrainian National Council, the ZUNR, diplomatic activities.*